

5

НОГООН ЗЭЭЛИЙН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

Б.Гал

ХУРААНГУЙ

Монгол Улсад ногоон зээл ба түүний баталгаажуулалтын тогтолцоог сайжруулах боломжийг судлах нь тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг хангахад чиглэсэн томоохон алхам болох юм. Энэхүү судалгаа нь ногоон зээлийн баталгаажуулалтын олон улсын туршлага, Монгол Улсын нөхцөл байдлыг судалж, санхүүгийн салбарын хөгжлийн чиг хандлага болон тогтвортой хөгжлийн зорилтод нийцсэн санал, зөвлөмж боловсруулахад чиглэгдсэн.

Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох нь байгаль орчныг хамгаалах, нийгмийн хөгжилд хувь нэмэр оруулах, эдийн засгийн тогтвортой байдлыг хангахад чухал үүрэгтэй болохыг энэхүү судалгаагаар дүгнэсэн.

Манай улсын санхүүгийн байгууллагууд ногоон зээлийн баталгаажуулалтын хувьд зөвхөн дотоод баталгаажуулалтыг ашиглаж байгаа ба цаашид хөндлөнгийн баталгаажуулалтын механизмыг хөгжүүлэх шаардлагатай байна.

Түлхүүр үгс: Тогтвортой хөгжил, тогтвортой санхүүжилт, ногоон санхүүжилт, ногоон зээл, ногоон зээлийн гэрчилгээ, ногоон зээлийн баталгаажуулалт

JEL ангилал: O2, O4

АГУУЛГА >>>

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ	132
I. УДИРТГАЛ	133
II. НОГООН ЗЭЭЛИЙН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ	135
Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын давуу тал	165
Хүрээ болон стандартууд	165
Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын төрлүүд	166
III. НОГООН ЗЭЭЛИЙН БАТАЛГААЖУУЛАЛТЫН ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА.....	137
БНХАУ–ЫН ТУРШЛАГА	137
Ногоон зээлийн системийн бүтээн байгуулалт	138
Ногоон бүтээгдэхүүний бодлого	138
Хятад Улс дахь ногоон зээлийн баталгаажуулалт.....	138
Баталгаажуулалтын гэрчилгээ олгох байгууллагууд.....	139
ЯПОН УЛСЫН ТУРШЛАГА.....	140
Япон Улсын цэвэр тэг стратеги.....	140
Ногоон зээлийн баталгаажуулалт.....	141
Тогтвортой байдлын холбогдолтой зээлийн баталгаажуулалт	142
IV. МОНГОЛ УЛСЫН НОГООН ЗЭЭЛ БА ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ.....	143
Монгол Улсын ногоон зээлийн туршлага	145
Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын боломж	149
V. ДҮГНЭЛТ, САНАЛ	150
VI. АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ	152

ЗУРАГ, ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1.	Тогтвортой санхүүжилтийн бүрэлдэхүүн хэсгүүд	133
Зураг 2.	Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын төрөл.....	136
Зураг 3.	Бодлогын оролцогч талууд.....	144
Зураг 4.	Зээл олгох явц.....	146
Зураг 5.	Банкуудын ногоон зээлийн үлдэгдэл.....	146
Зураг 6.	ББСБ-уудын ногоон зээлийн үлдэгдэл	147
Зураг 7.	ББСБ-ын ногоон зээлийн үлдэгдэл.....	148
Хүснэгт 1.	Баталгаажуулалтын төрлүүдийн харьцуулалт	137

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ

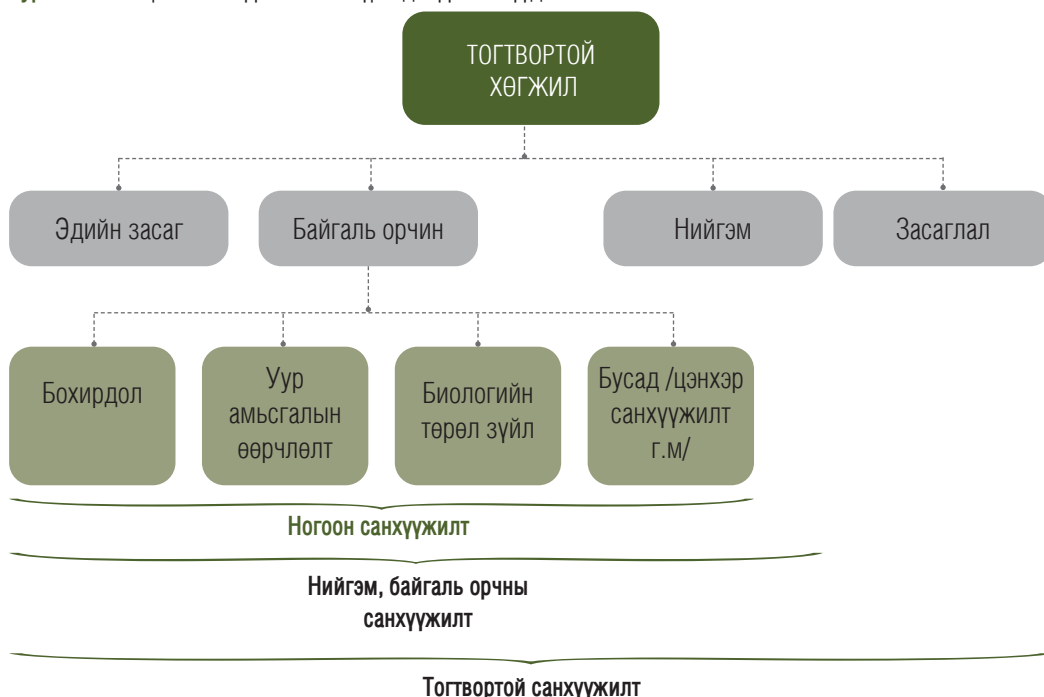
ESG	Environmental, Social, and Governance
ADB	Asian Development Bank
LMA	Loan Market Association
APLMA	Asia Pacific Loan Market Association
LSTA	Loan Syndications and Trading Association
GLP	Green Loan Principle
ERG	External Review Guidance
GBP	Green Bond Principle
ICMA	International Capital Market Association
PboC	The Central Bank of the People's Republic of China
NGFS	Network for Greening the Financial System
FSA	Financial Services Agency
METI	Ministry of Economy, Trade and Industry
MOE	Ministry of the Environment
SLLP	Sustainability Linked–Loan Principles
SPO	Second Party Opinions
KPI	Key Performance Indicator
SPT	Sustainability Performance Targets
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс
ХКН	Хятадын Коммунист Нам
БОНЗ	Байгаль орчин, Нийгэм, Засаглал
ТХЗ	Тогтвортой хөгжлийн зорилгууд
НҮБ	Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага
ББСБ	Банк Бус Санхүүгийн Байгууллага
МНСК	Монголын Ногоон Санхүүгийн Корпораци
ТоС Холбоо	Тогтвортой Санхүүжилтийн Холбоо

I. УДИРТГАЛ

Тогтвортой хөгжил нь нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчин гэсэн гурван тулгуурт суурилсан дэлхийн нийтийн урт хугацааны бодлого

бөгөөд үүний нэг чухал бүрдэл нь тогтвортой санхүүжилтийн тухай ойлголт юм.

Зураг 1. Тогтвортой санхүүжилтийн бүрэлдэхүүн хэсгүүд

Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банк

Сүүлийн үед байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа буюу ногоон бизнес эрчимтэй хөгжиж байгаа нь ажиглагдаж байна. Учир нь бизнесийн байгууллага болон хувь хүмүүс нийгмийн хариуцлагынхаа хүрээнд байгаль орчинд ээлтэй төсөл, хөтөлбөрүүдийг санаачлах, хэрэгжүүлэх болон хөрөнгө оруулах сонирхол нэмэгдэж байна.

Ногоон зээл нь зээлдэгчдэд зээлийн хөрөнгийг зөвхөн байгаль орчны зорилгод ихээхэн хувь нэмэр оруулах төслүүдийг санхүүжүүлэхэд

ашиглах боломжийг олгодог санхүүжилтийн нэг хэлбэр юм (Дэлхийн банк, 2021). Ногоон зээлийн бүтээгдэхүүний хөгжлийг дэмжих, цаашид бататган бэхжүүлэх зорилгоор Зээлийн зах зээлийн нийгэмлэг (LMA), Ази Номхон далайн зээлийн зах зээлийн нийгэмлэг (APLMA), Зээлийн хамтын ажиллагаа, арилжааны нийгэмлэг (LSTA) зэрэг байгууллагуудын санаачилгаар Ногоон зээлийн зарчим (GLP) боловсруулсан. Энэхүү зарчим нь салбарын мэргэжилтнүүдэд нэгдсэн ойлголт, нэгдмэл

арга барилыг дэмжихэд чиглэгдсэн юм.

Ногоон зээлийн зарчим (GLP) нь ногоон зээлүүдийг ашиглах, удирдах хүрээг тодорхойлж, санхүүжилтийг тодорхой байгаль орчны ашиг тустай төслүүдэд зарцуулж буйг баталгаажуулдаг. Энэхүү зарчим нь дараах 4 үндсэн хэсгээс бүрдэнэ.

Орлогын ашиглалт: Зээлсэн хөрөнгийг зөвхөн байгаль орчинд ээлтэй төслүүдэд зарцуулахад чиглүүлэхийг хэлнэ. Эдгээр нь ихэвчлэн сэргээгдэх эрчим хүчний дэд бүтцэд хөрөнгө оруулалт хийх, барилга байгууламж, үйлдвэрлэлийн байгууламжийн эрчим хүчний үр ашгийг дээшлүүлэх, усны тогтвортой менежментийн систем, бохирдлыг бууруулах технологи, биологийн олон янз байдлыг хамгаалахад дэмжлэг үзүүлэх төслүүдийг багтаадаг. Зээлдэгч нь урьдчилан тодорхойлсон ногоон шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг баталгаажуулахын тулд хөрөнгийг хэрхэн хуваарилж байгааг ил тод баримтжуулж, тайлагнах ёстой. Санхүүгийн эх үүсвэр нь байгаль орчны тогтвортой байдлын зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд шууд хувь нэмэр оруулах замаар ногоон зээлийн найдвартай байдал, үр нөлөөг баталгаажуулдаг.

Үнэлгээ ба сонгон шалгаруулалтын үйл явц: Зээлдэгч нь санхүүжүүлэх төслийн байгаль орчны зорилтыг нарийн тодорхойлж, төсөл бүр ногоон санхүүжилтийн шалгуурт хэрхэн нийцэж байгааг нотолж өгдөг. Зээлдүүлэгч шийдвэр гаргах үйл явцад дотоод болон гаднын мэргэжилтнүүдийг оролцуулан байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг нарийн үнэлэхийн тулд төслийн шалгуурыг тогтоодог. Зээлдэгч зээлийн найдвартай байдлыг бэхжүүлэхийн тулд төслүүдийг ногоон стандартыг чанд мөрдөж, байгаль орчинд хэмжигдэхүйц үр өгөөжийг өгөхийн тулд бие даасан үнэлгээнд хамрагдах боломжтой.

Орлогын менежмент: Ногоон зээлийн хувьд орлогын менежмент нь зөвхөн байгаль орчинд тодорхой үр өгөөж өгөх төслүүдэд зээлсэн хөрөнгийг авч, хуваарилах явдал юм. Зээлдэгч нь ногоон зээлийн санг бусад санхүүгийн эх үүсвэрээс салгах зорилгоор тусгай данс эсвэл хяналтын механизмыг бий болгож, сангийн менежментийн ил тод, хариуцлагатай байдлыг хангаж шаардлага хангасан төслүүдэд хөрөнгө оруулах юм. Санхүүгийн хуваарилалт, зарцуулалтыг хянахын тулд тогтмол тайлагнах нь нэн чухал бөгөөд ногоон зээлийн найдвартай байдал, нөлөөллийг бэхжүүлэх зорилгоор дотоод хяналт, засаглалын бүтцийг бий болгодог.

Тайлагналт: Ногоон зээлийг тайлагнах нь зээлсэн хөрөнгийг зөвхөн байгаль орчинд ээлтэй төслүүдэд хэрхэн хуваарилж байгааг ил тод баримтжуулах явдал юм. Зээлдэгч нар орлогын ашиглалтын талаар дэлгэрэнгүй тайланг тогтмол гаргаж, ямар төсөл санхүүжилт авсан, эдгээр санаачилга нь байгаль орчны тогтвортой байдлын зорилтод хэрхэн хувь нэмэр оруулж байгааг тодорхой тусгаж өгөх шаардлагатай. Зээлдүүлэгчид, хөрөнгө оруулагчид, зохицуулагчид, олон нийт зэрэг оролцогч талууд ногоон зээлийн хөрөнгө оруулалтын үр нөлөөг үнэлэхдээ эдгээр тайланд тулгуурладаг. Төсөл сонгон шалгаруулах шалгуурыг боловсронгуй болгох, нөлөөллийг хэмжих арга зүйг сайжруулах, ногоон санхүүжилтийн санаачилгуудаар дамжуулан тогтвортой хөгжлийг урагшлуулахын тулд тайлангийн санал хүсэлтийг мөн ашигладаг.

Хөндлөнгийн хяналт: Зээлдүүлэгч зээл нь ногоон зээлийн зарчимд нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэхийн тулд хөндлөнгийн хяналтад хамрагдахыг зөвлөдөг. Энэхүү хөндлөнгийн хяналтыг ногоон санхүүгийн чиглэлээр мэргэшсэн зөвлөхүүд, баталгаажуулалтын эсвэл үнэлгээний агентлагууд хийж болно.

Эдгээр зарчмуудыг баримталснаар ногоон зээл нь зээлсэн хөрөнгийг тогтвортой төслүүдийг дэмжих, байгаль орчны үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх, ногоон санхүүжилтийн ил тод байдал, хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.

Монгол Улсад уур амьсгалын өөрчлөлт дэлхийн дундажтай харьцуулахад хурдтай явагдаж байгаа бөгөөд энэ нь бэлчээрийн доройтол, жилд дунджаар унах хур тунадасны хэмжээ багасах, биологийн төрөл зүйлийн цөөрөлт, цаг агаарын эрс тэс үзэгдлийн давтамж нэмэгдэх зэрэг үзэгдлүүдээс тод харагдаж байна. Иймээс ногоон санхүүжилтийн тусламжтайгаар дээрх

асуудлуудыг шийдвэрлэх боломжтой бөгөөд энэхүү судалгааны ажлаар ногоон зээлийн баталгаажуулалтын орчныг бусад улсын туршлагатай харьцуулан судлах зорилготой юм.

Энэхүү судалгааны ажил нийт 5 бүлэгтэй. Дараагийн бүлэгт ногоон зээлийн баталгаажуулалтын талаар танилцуулна. Судалгааны гурав, дөрөв дүгээр бүлэгт харгалзан Олон улсын болон Монгол Улсын ногоон зээлийн баталгаажуулалтын өнөөгийн байдал, түүний зохицуулалтын талаар тусгасан. Харин эцсийн тавдугаар бүлэгт дүгнэлт, саналыг оруулав.

II. НОГООН ЗЭЭЛИЙН БАТАЛГААЖУУЛАЛТ

Ногоон зээлийн баталгаажуулалт нь зээл олгогч байгууллагууд болон зээлдэгчдийн ногоон зээлээр санхүүжүүлж буй төслүүдийн байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг үнэлэх, шалгах, батлах үйл явц юм. Энэхүү баталгаажуулалт нь төслүүдийн ногоон зээлийн шаардлагад нийцэж байгаа эсэхийг баталгаажуулахын тулд тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашигладаг.

Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын давуу тал

Итгэлцэл ба найдвартай байдал: Ногоон зээлийн найдвартай байдлыг дээшлүүлж, хөрөнгө оруулагчид болон оролцогч талуудад санхүүгийн эх үүсвэрийг байгаль орчинд хувь нэмэр оруулж буй эсэхийг баталгаажуулна.

Эрсдэл бууруулах: Ногоон угаалт буюу санхүүгийн эх үүсвэрийг ногоон төслүүдэд ашиглаж буйгаар худал тайлагнах эрсдэлийг тодорхойлж, багасгахад тусалдаг.

Зах зээлийн хөгжил: Баталгаажуулсан ногоон зээлүүд нь ногоон санхүүжилтийн зах зээлийг

хөгжүүлэхэд хувь нэмэр оруулж, жишиг тогтоож, сайн туршлагуудыг урамшуулдаг

Хүрээ болон стандартууд

Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын үйл явцыг хангах хэд хэдэн хүрээ болон стандартууд байдаг тэдгээрийг нэрлэвэл:

Хөндлөнгийн хяналтын удирдамж (ERG) – Loan Market Association (LMA), Asia Pacific Loan Market Association (APLMA), болон Loan Syndications and Trading Association (LSTA) зэрэг байгууллагуудаас боловсруулсан эдгээр зарчмууд нь ногоон зээлийн хөндлөнгийн хяналтын удирдамж.

Ногоон зээлийн зарчмууд (GLP) – Climate Bonds Initiative байгууллагаас эрхлэн гаргасан энэ стандарт нь ногоон зээлийн зарчмын удирдамж юм.

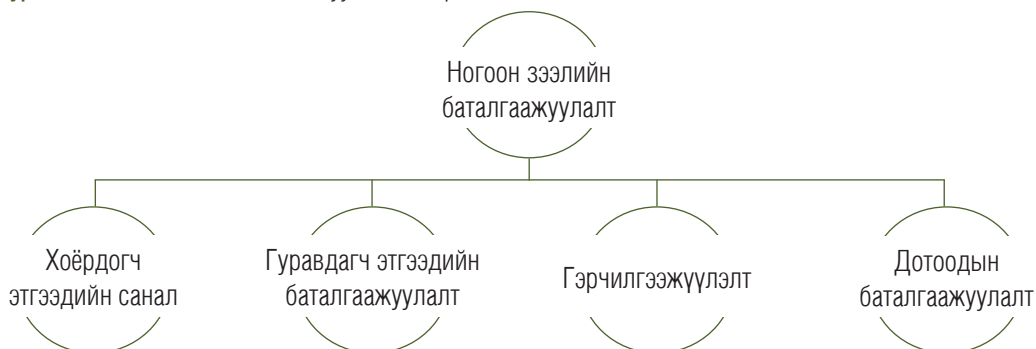
Ногоон бондын зарчмууд (GBP) – Олон улсын хөрөнгийн зах зээлийн холбоо (ICMA)-ын Ногоон бондын зарчмууд нь голчлон бондод зориулагдсан боловч мөн ногоон зээлд хэрэглэх боломжтой удирдамж юм.

Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын төрлүүд

Олон улсын холбоод болон мэргэжилтнүүдийн боловсруулсан ногоон зээлийн стандарт,

хүрээнд тулгуурлан ногоон зээлийн баталгаажуулалтын дараах төрлүүд байдаг.

Зураг 2. Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын төрөл

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулалт

Хоёрдогч этгээдийн санал (Second-Party Opinions) – Хөндлөнгийн байгууллага нь ногоон зээлийн хүлээн зөвшөөрөгдсөн стандарт эсвэл зарчимтай нийцлийг үнэлдэг. Бүрэн аудит хийх шаардлагагүйгээр хөндлөнгийн үнэлгээ хийж, зардал болон найдвартай байдлыг хангадаг. Гэрчилгээжүүлэх үйл явц шаардагдахгүйгээр ногоон байдлын үнэлгээ болон баталгаажуулалтыг хайж буй компаниудад зориулсан баталгаажуулалт.

Гуравдагч этгээдийн баталгаажуулалт (Third-Party Verification) – Гаднын аудит ногоон зээл нь тодорхой стандартууд болон шалгуурын дагуу нийцэж буйг дэлгэрэнгүй хянаж үздэг. Энэхүү нарийвчилсан үнэлгээний явцын ачаар найдвартай байдлыг бүрэн хангадаг. Мөн ногоон зээлд баталгаа болон ил тод байдлыг хүсэж буй компаниудад зориулсан баталгаажуулалт.

Гэрчилгээжүүлэлт (Certification) – Хүлээн зөвшөөрөгдсөн гэрчилгээжүүлэх байгууллага нь ногоон зээлийг тодорхой хүрээ эсвэл стандартаар баталгаажуулна. Хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг нэмэгдүүлэх өндөр түвшний баталгаа болон найдвартай байдлыг хангадаг.

Дотоодын баталгаажуулалт (Self verification) – Зээлдэгч нь ногоон зээлийнхээ холбогдох зарчимд нийцэж буйг өөрийн үнэлгээгээр шалгадаг. Зардал багатай, уян хатан, тодорхой хэрэгцээ ба нөөцөд тохируулан өөрчлөх боломжтой. Ногоон санхүүжилтийн стратегия хэрэгжүүлэх эхний шатандаа байгаа жижиг компаниуд буюу байгууллагууд ихэвчлэн ашигладаг.

Хүснэгт 1. Баталгаажуулалтын төрлүүдийн харьцуулалт

Баталгаажуулалтын төрлүүд	Тодорхойлолт	Давуу тал	Үйлчилгээ үзүүлэгчид	Хэрэглээний тохиолдол
Хоёрдогч этгээдийн санал (Second-Party Opinions)	Ногоон зарчимд нийцүүлсэн бие даасан үнэлгээ	Тэнцвэртэй зардал ба найдвартай байдал	Sustainalytics, Vigeo Eiris, ISS ESG	Найдвартай байдлыг эрэлхийлж буй дунд хэмжээний компаниуд
Гуравдагч этгээдийн баталгаажуулалт (Third-Party Verification)	Хөндлөнгийн аудиторын нарийвчилсан хяналт	Баталгаа	PwC, KPMG, EY	Нарийвчилсан баталгаа шаарддаг их хэмжээний зээл
Гэрчилгээжүүлэлт (Certification)	Хүлээн зөвшөөрөгдсөн байгууллагын гэрчилгээ	Баталгаатай, бүтээгдэхүүнээ зах зээлд нийлүүлэгдэх боломжтой	Green Loan Principles	Томоохон корпорацууд, санхүүгийн байгууллагууд
Дотоодын баталгаажуулалт (Self Verification)	Зээлдэгчийн дотоод үнэлгээ	Зардал багатай, уян хатан	Дотоод багууд	Жижиг компаниуд, эхний шатны ногоон санхүүжилт

Эх сурвалж: Судлаачийн боловсруулалт

III. НОГООН ЗЭЭЛИЙН БАТАЛГААЖУУЛАЛТЫН ОЛОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

БНХАУ-ЫН ТУРШЛАГА

Парисын хэлэлцээрийн хүрээнд зорилгоор 2020 оны 9 дүгээр сарын 22-ны өдөр БНХАУ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга НҮБ-ын Уур амьсгалын асуудлаар бага хурлын үеэр Хятад Улс 2060 оноос өмнө нүүрстөрөгчийн хэмжээг багасгаж, зорилтот хэмжээнд хүрнэ гэж зарласан. “Standard Chartered”-ийн судалгааны багийн нийтэлсэн тайланд дурдсанаар, нүүрстөрөгчийг саармагжуулах зорилгодоо хүрэхийн тулд Хятад Улс 2060 оноос өмнө нүүрстөрөгчийг саармагжуулах үйл явцад 127–192 их наяд юань хүртэлх хөрөнгө оруулалт хийх

шаардлагатай бөгөөд энэ нь жилийн дундаж 3.2–4.8 их наяд юань хөрөнгө оруулалттай тэнцэх хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийх шаардлагатай болно.

Хятад Улс ногоон санхүүгийн хэрэгслийн иж бүрэн бөгөөд олон шатлалтай тогтолцоог бий болгосон ба үүнд ногоон зээл, ногоон бонд, ногоон даатгал, сан, итгэлцлийг хөгжүүлэх зэрэг харьцангуй боловсронгуй хэрэгслүүд, мөн ногоон лизинг зэрэг шинээр гарч ирж буй хувилбарууд багтаж байна. Цаашилбал, Хятад Улс нүүрстөрөгч багатай шилжилт, далай тэнгисийг хамгаалах, биологийн олон

янз байдлыг хамгаалах, хөдөө тосгоны сэргээн босголтыг ногоон санхүүгийн тогтолцоонд нэгтгэж шилжилтийн санхүүжилт зэрэг холбогдох деривативуудыг бий болгосон. Үүнд:

- Ногоон зээл
- Ногоон түрээс
- Ногоон бонд
- Ногоон даатгал
- Ногоон сангууд
- Ногоон итгэлцэл
- Нүүрстөрөгчийн санхүүжилт
- Шилжилтийн үеийн санхүүжилт

Ногоон зээлийн системийн бүтээн байгуулалт

Бусад ногоон санхүүгийн салбартай харьцуулахад Хятад Улсын ногоон зээл эрт эхэлсэн. 2012 оноос хойш Хятадын банкны болон даатгалын зохицуулах хорооноос «Ногоон зээлийн удирдамж гаргах тухай Хятадын банкны зохицуулах хорооны мэдэгдэл», «Хятадын банкны зохицуулах хорооны Ногоон зээлийн ажлын талаарх ерөнхий газрын дүгнэлт», «Ногоон зээлийн хэрэгжилтийн гол үнэлгээний үзүүлэлтүүд» зэрэг бодлогын баримт бичгийг банк санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн бүтцийг идэвхтэй тохируулах, ногоон санхүүгийн талаарх мэдлэгийг дээшлүүлэх, ногоон зээлийн чадавхыг бэхжүүлэх, зээлийн сангийн урсгалыг чиглүүлэх эхлэлийн цэг болгон ашиглаж, дэмжих зорилготойгоор баталсан.

Хятадын Ардын банкны мэдээлснээр ногоон зээлийн үлдэгдэл 2013 оны 6 дугаар сарын сүүлчээр 4.85 их наяд юань байсан бол 2021 оны 3 дугаар сарын байдлаар 13 их наяд юань хүрч хурдацтай өсжээ. Өсөлтийн хувьд 2019 оноос хойш ногоон зээлийн үлдэгдлийн жилийн өсөлтийн хурд нь нийт зээлийн өсөлтөөс үндсэндээ өндөр хэвээр байна. Энэ нь банкнууд ногоон зээлийн чиглэлээр хүчин чармайлтаа нэмэгдүүлсээр байгааг харуулж байна.

Ногоон бүтээгдэхүүний бодлого

“Ногоон бүтээгдэхүүний стандарт, баталгаажуулалт, шошгын нэгдсэн тогтолцоог бий болгох тухай Төрийн зөвлөлийн ерөнхий газрын санал зөвлөмж”-д дурдсанаар: **Ногоон бүтээгдэхүүний стандартыг сурталчлах, баталгаажуулах механизмыг бий болгож, ногоон санхүүжилт, ногоон үйлдвэрлэлийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ** хэмээжээ. Төрийн ногоон бүтээгдэхүүний худалдан авах ажиллагааны цар хүрээг өргөжүүлэхээс гадна түүхий эдийн худалдааны зах зээлийг ногоон бүтээгдэхүүнээр өргөжүүлэх, худалдан авагчдыг ногоон бүтээгдэхүүний худалдан авалтыг нэмэгдүүлэх, ногоон захын бүтээн байгуулалтыг дэмжих зэрэг ажлуудыг чиг үүрэг болгон баталсан байна.

Сангийн яам болон Орон сууц, хот хөдөөгийн хөгжлийн яамнаас “Барилгын чанарыг сайжруулах туршилтын ажлыг дэмжих зорилгоор ногоон барилгын материалыг дэмжих Засгийн газрын худалдан авах ажиллагааны тухай” мэдэгдэл гаргасан үүнд: Дахин ашиглах боломжтой бат бөх барилгын материал, ногоон эд анги зэргийг төрийн худалдан авалтын төсөлд ногоон барилгын материалын бүтээгдэхүүн болох чимэглэлийн материал, ус хэмнэлттэй, эрчим хүчний хэмнэлттэй барилга гэх мэт үйлдвэрлэлийн шинэ аргыг идэвхтэй ашиглах зэрэг багтана. Баримт бичгийг Чиндао, Фошан, Нанжин, Ханжоу, Шаосин, Хужоу зэрэг 6 туршилтын хотод хэрэгжүүлж байна. Чиндао, Фошан хот бүр ногоон барилгын материалын төрийн худалдан авалтад тавигдах техникийн шаардлагуудыг боловсруулж, ногоон бүтээгдэхүүний баталгаажуулалтын гэрчилгээг тавигдах шаардлагад оруулсан байна.

Хятад дахь ногоон зээлийн баталгаажуулалт

Хятадад ногоон зээлийн бүтээгдэхүүнийг баталгаажуулах нь санхүүгийн байгууллагуудын

дотоод үнэлгээ болон гуравдагч талын үнэлгээг хамарсан хамтын хүчин чармайлт юм. Ногоон санхүүжилтийг хөгжүүлэхэд Засгийн газар болон зохицуулах байгууллагууд ихээхэн дэмжлэг үзүүлж, ногоон зээл болон бусад ногоон санхүүгийн бүтээгдэхүүний өсөлтийг дэмжих удирдамж, урамшууллыг нэвтрүүлсэн.

Хятадын Ардын банк (PBoC) зээлийн бодлого, макро зохистой үнэлгээнд ногоон зээлийг тусгаж, банкнуудыг ногоон багцаа өргөжүүлэх, ногоон зээлийн гүйцэтгэлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлсэн боловч өөр өөр агентлагуудын байгаль орчин, нийгэм, засаглалын (ESG) ил тод байдлын стандартуудын нарийн төвөгтэй, олон янз байдал нь гол сорилт хэвээр байна

Эдгээрийг шийдвэрлэхийн тулд Хятад Улс гуравдагч этгээдийн магадлан итгэмжлэлийн агентлагуудыг уриалахыг дэмжсээр ирсэн ба эдгээр агентлагууд нь ногоон зээлийн төслүүдийг хараат бусаар, байгаль орчны стандартад нийцэж байгаа эсэхийг баталгаажуулж ногоон санхүүжилтийн найдвартай байдлыг дээшлүүлдэг. Энэхүү гуравдагч этгээдийн оролцоо нь үнэлгээний үйл явцын ил тод байдал, найдвартай байдлыг хадгалахад тусалдаг.

Ерөнхийдөө Хятадын банкнууд ногоон зээлийн дотоод баталгаажуулалт хийж байгаа ч олон улсын стандартыг дагаж мөрдөх, ногоон санхүүгийн бүтээгдэхүүний найдвартай байдлыг сайжруулахын тулд гуравдагч талын

баталгаажуулалтын агентлагуудын оролцоог улам бүр нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

Баталгаажуулалтын гэрчилгээ олгох байгууллагууд

Хятадад ногоон бүтээгдэхүүний баталгаажуулалтын байгууллагууд баталгаажуулалтын тусгай зөвшөөрлийг Хятадын захиргааны чанарын хяналтын ерөнхий газар (AQSIQ) болон Үндэсний итгэмжлэлийн зохицуулах төв (CNCA) зэрэг төрийн зохицуулалтын байгууллагуудаас авдаг. 2022 оны 2-р сарын байдлаар ногоон бүтээгдэхүүний баталгаажуулалтын 68 байгууллага байгаагаас 62 нь ногоон бүтээгдэхүүний баталгаажуулалтын тусгай зөвшөөрөл авч ногоон барилгын материалын бүтээгдэхүүн, хүргэлтийн савлагаа болон цахилгаан, электрон бүтээгдэхүүн зэргийг гэрчилгээжүүлэх эрхтэй байна.

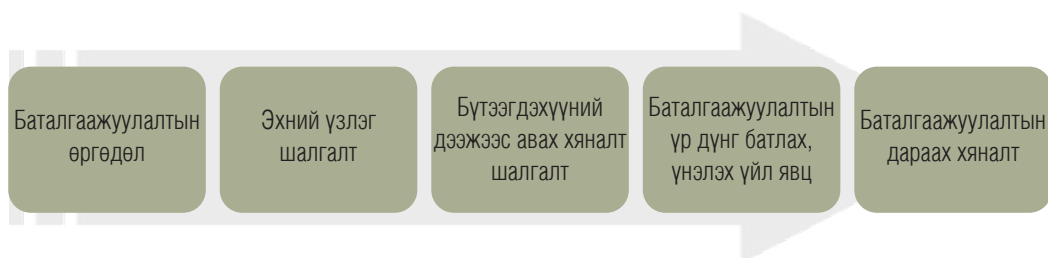
Хятад Улс 2022 оны 2-р сарын байдлаар:

- Ногоон барилгын материалын бүтээгдэхүүнтэй холбоотой нийт 1,132 ногоон бүтээгдэхүүний гэрчилгээ
- Хүргэлтийн савлагаа, цахилгаан, электрон бүтээгдэхүүн дэх аюултай бодисын хязгаарлалттай холбоотой 15,535 ногоон гэрчилгээ олгосон байна.

Ногоон бүтээгдэхүүний баталгаажуулалтын үндсэн үйл явц (90 хоногоос хэтрэхгүй)

<http://cx.cnca.cn/CertECloud/institutionBody/externalAuthenticetionGreenList?&showMode=1>

Энэ сайт дээр одоогоор хүчинтэй Хятад Улс дахь ногоон бүтээгдэхүүний гэрчилгээ олгодог байгууллагуудын жагсаалт харагдана.

Эх сурвалж: https://www.icasiso.com/cprz/productdetail_157.shtml

ЯПОН УЛСЫН ТУРШЛАГА

Японы Төв банк нь Санхүүгийн системийг ногоон болгох төв банкуудын сүлжээний (NGFS) гишүүн улс юм. Япон Улс 2050 он гэхэд нүүрстөрөгчгүй болох зорилт тавьж, 2030 он гэхэд 2013 оны түвшнээс хүлэмжийн хийн (GHG) ялгарлыг 46%–иар, боломжтой бол 50%–иар бууруулах зорилтыг дэвшүүлжээ. Энэхүү зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд эрчим хүчний түгээлтийн бүтцээс гадна орон нутгийн иргэдийн амьдралын хэв маяг, аж үйлдвэрлэлийн бүтцэд эрс өөрчлөлт хийх шаардлагатай болсон. Японы Засгийн газар болон санхүүгийн зохицуулагчид одоогоор иж бүрэн тогтвортой санхүүгийн таксономи нэвтрүүлээгүй байна. Гэсэн хэдий ч тэд холбогдох зорилтуудыг хэрэгжүүлэхийг зорьсон төрөл бүрийн тогтвортой санхүүгийн санаачилга, хэрэгслүүдийг боловсруулсан.

Япон Улсын цэвэр тэг стратеги

2020 оны 10 сард Японы Засгийн газар 2050 он гэхэд Япон Улсын нийт хүлэмжийн хийн ялгарлыг тэглэх зорилтыг дэвшүүлж, нүүрстөрөгчийг багасгах шинэлэг санаачилгыг дэмжихэд зориулсан 2 их наяд иенийн санг байгуулахаа зарлав. Энэхүү мэдэгдлийн өмнө Эдийн засаг, худалдаа, аж үйлдвэрийн яам «Цаг уурын шинэлэг санхүүгийн стратеги 2020»-г боловсруулж, санхүүжилтийг дараах гурван чиглэлд зэрэгцүүлэн ахиулахын чухлыг онцолсон:

- Одоогийн технологийг ашиглан аажмаар нүүрстөрөгчийн хаягдлыг бууруулах «шилжилт».
- Хүлэмжийн хий ялгаруулалт багатай үйл ажиллагааг дэмжих «ногоон».
- Шинэ технологийг хөгжүүлснээр нүүрстөрөгчийг бууруулах «инновац».

Үүний дараа Японы Санхүүгийн Үйлчилгээний Агентлаг (FSA) Тогтвортой Санхүүгийн Мэргэжлийн Хороог байгуулж, тогтвортой нийгмийг дэмжих санхүүгийн системийг хөгжүүлэх талаар зөвлөмж бүхий хоёр тайлан гаргасан. Санхүүгийн Үйлчилгээний Агентлаг нь жил бүр стратегийн тэргүүлэх чиглэлдээ тогтвортой санхүүжилтийг дэмжихийг багтааж, ажлын төлөвлөгөөг боловсруулсан.

Шилжилтийн санхүүжилтийг дэмжихийн тулд Эдийн засаг, худалдаа, аж үйлдвэрийн яам (METI), Санхүүгийн Үйлчилгээний Агентлаг (FSA), Байгаль орчны яам (MOE) хамтран Уур амьсгалын шилжилтийн санхүүжилтийн үндсэн удирдамжийг боловсруулсан. Энэхүү удирдамж нь компаниудад байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагааг дэмжих «шилжилт»-ийн бонд, зээлээр хөрөнгө босгох боломжийг олгоход чиглэсэн. Одоогийн байдлаар Эдийн засаг, худалдаа, аж үйлдвэрийн яам нь нүүрстөрөгчийн өндөр агууламжтай долоон салбарт зориулсан технологийн замын зураглал гаргаж, үндсэн удирдамжийг нэвтрүүлсэн.

Эдийн засаг, худалдаа, аж үйлдвэрийн яамны мэдээллээр, салбар тус бүрийн технологийн замын зураглалууд нь гол салбаруудыг тухайлбал гангийн үйлдвэрлэл, химийн үйлдвэрлэл гэх мэт 2050 он гэхэд нүүрстөрөгчийн төвийг сахисан байдлыг хангахад шаардлагатай технологийг зөвлөсөн. Замын зураглал нь дотоодын бодлого болон олон улсын хувилбаруудыг иш татаж, технологийг тэдгээрийн гарал үүсэл, цаг хугацаатай нь хамт танилцуулдаг. Европын Холбооны Тогтвортой санхүүгийн таксономид агуулагдсан нарийвчилсан мэдээлэл эсвэл тодорхой гүйцэтгэлийн шалгуур үзүүлэлтүүдийг агуулдаггүй боловч Эдийн засаг, худалдаа, аж үйлдвэрийн яамны технологийн замын зураглал нь энэ талаар таксономид төстэй зарим шинж чанарыг агуулдаг.

Япон Улсын Байгаль орчны яамнаас “Ногоон бонд болон зээл”-ийн удирдамжийг боловсруулсан. Санхүүгийн салбартаа ногоон зээл, тогтвортой байдалтай холбоотой зээлийг дэмжих мөн уг баримт бичиг нь санхүүгийн байгууллагуудыг байгаль орчин, нийгмийн асуудлуудыг зээлийн үйл ажиллагаандаа тусгах, тогтвортой хөгжлийн санаачилгыг дэмжихэд чиглэсэн. Энэ нь ногоон төслүүдийг тодорхойлох, үнэлэх шалгууруудыг тодорхойлж, байгаль орчинд ээлтэй төслүүдийг санхүүжүүлэх ногоон зээлийг санал болгох зааварчилгааг өгдөг. Зээлийн нөхцөлийг тогтвортой байдлын гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүдтэй холбох зарчмуудыг тогтоож, зээлдэгчийг байгаль орчин, нийгэмд үзүүлэх нөлөөлөө цаг хугацааны явцад сайжруулахыг шаарддаг.

Уг удирдамж нь Япон Улсад “Ногоон зээл ба Тогтвортой байдлын холбогдолтой зээлүүдийг” (SLLP) нэмэгдүүлэх, ногоон зээлд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэх «ногоон угаалт»-аас («ногоон» гэж зарлах ч байгаль орчинд эерэг нөлөөтэй төсөл хөтөлбөрт хуваарилаагүй байх) урьдчилан сэргийлэх зорилготой юм.

Энэхүү удирдамж нь хууль эрх зүйн хувьд хүчингүй бөгөөд тухайн зааврын дагуу үйл ажиллагаа явуулахгүй байсан ч ямар нэг хууль эрх зүйн шийтгэл байхгүй.

Ногоон зээлийн баталгаажуулалт

Хоёрдогч этгээдийн санал (SPO)

Зээлдэгчээс хараат бус хөндлөнгийн мэргэжлийн байгууллага Хоёрдогч талын санал гаргаж болно. Энэхүү байгууллага нь зээлдэгчийн ногоон, нийгмийн болон тогтвортой байдлыг дэмжих зээлийн үндэсний зөвлөхөөс хараат бус байх ёстой, эсвэл бие даасан байдлыг хангахын тулд мэдээллийн хаалт зэрэг тохиромжтой горимуудыг хэрэгжүүлэх ёстой. Зээлдэгч байгууллагын хараат бус байдалд санаа зовж байгаа тохиолдолд үүнийг зээлдүүлэгчдэд ил тод мэдэгдэх шаардлагатай.

Баталгаажуулалт

Зээлдэгч тодорхойлсон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу бие даасан баталгаажуулалт авч болно. Ийм шалгуур үзүүлэлтүүд нь байгаль орчин, нийгэм болон тогтвортой байдалтай холбоотой байж болох бөгөөд, Тогтвортой зээлийн хувьд KPI (гол гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүд) болон SPT (тогтвортой байдлын гүйцэтгэлийн зорилт) байж болно.

Гэрчилгээжүүлэлт

Зээлдэгч нь өөрийн зээл эсвэл хамтарсан зээлийн хүрээ, орлогын ашиглалтыг, эсвэл KPI болон SPT-ийг гаднын ногоон, нийгмийн эсвэл тогтвортой байдлын стандарт, шошгоор баталгаажуулах боломжтой. Стандартыг эсвэл шошгыг үнэлэх шалгуур үзүүлэлттэй нийцэж байгаа эсэхийг ихэвчлэн мэргэшсэн гуравдагч этгээд шалгадаг.

Оноо/Үнэлгээ

Зээлдэгч нь өөрийн зээл эсвэл хамтарсан зээлийн хүрээ, орлогын ашиглалт, KPI эсвэл

SPT–ийн буюу түвшний тохируулгыг тусгайлсан үнэлгээний үйлчилгээ үзүүлэгчид, үнэлгээний агентлагууд зэрэг гуравдагч этгээдүүдийн тогтоосон оноо/үнэлгээний арга зүйн дагуу үнэлүүлэх боломжтой.

Тогтвортой байдлын холбогдолтой зээлийн баталгаажуулалт

Зээлдэгч нар жилд нэгээс доошгүй удаа SPTs болон KPI хараат бус шинжээчээр баталгаажуулах шаардлагатай. Үүнийг аудитын компаниуд, байгаль орчны зөвлөхүүд эсвэл үнэлгээний агентлагууд хийж болдог. Хөндлөнгийн хяналтад тавигдах шаардлага нь ногоон зээлийнхтэй адил байна. Зээлдэгч нь хөндлөнгийн баталгаажуулалтын үр дүнг зээлдүүлэгчид тайлагнах ёстой бөгөөд эдгээр үр дүнг олон нийтэд ил тод болгохыг зөвлөдөг

Зээлийн гэрээний дараах баталгаажуулалт нь тогтвортой байдалтай холбоотой зээлийн хувьд заавал байх ёстой бөгөөд энэ нь хариуцлагатай байлгахад тусалдаг. Хэрэв SPT–ийг зохицуулагч байгууллага жил бүр шалгадаг ба үүнд баталгаажуулах нэмэлт алхам шаардлагагүй.

Зээлдэгчийн тайлан болон шаардлагатай хөндлөнгийн хяналт баталгаажуулалтыг хийж дууссаны дараа зээлдүүлэгч нь ил болгосон мэдээлэлд үндэслэн SPT–д хүрсэн эсэхийг үнэлнэ.

Эцэст нь товч дүгнэвэл Японд ногоон зээлийг баталгаажуулах үйл явц нь олон төрлийн

аргуудыг хамардаг бөгөөд тус бүр нь өөр өөр түвшний баталгаа, найдвартай байдлыг санал болгодог. Энэ нь зээлдэгчид өөрсдийн хэрэгцээ, хөрөнгө оруулагчдын хүлээлтэд тулгуурлан хамгийн тохиромжтой хувилбарыг сонгох боломжийг олгодог. Mitsubishi UFJ Financial Group (MUFG) зэрэг санхүүгийн байгууллагууд ногоон төслүүдэд тодорхой шалгуур тавьж, бие даасан үнэлгээ хийж, нарийвчилсан тайлагналыг шаардаж, ногоон стандартад нийцэж байгаа эсэхийг тогтмол хянах замаар байгаль орчны тогтвортой байдлын төлөө тууштай ажиллаж манлайлж байна. Эдгээр шилдэг туршлагууд нь ногоон зээлийн найдвартай байдлыг нэмэгдүүлээд зогсохгүй жишиг шалгуурыг тогтоож, шилдэг туршлагыг хөхүүлэн дэмжих замаар ногоон санхүүгийн зах зээлийн хөгжилд ихээхэн хувь нэмэр оруулдаг. Японы ногоон зээлийн баталгаажуулалтын гол давуу талууд нь итгэл үнэмшил, итгэлцлийг нэмэгдүүлэх, ногоон угаалтын эрсдэлийг бууруулах, жишиг шалгуур тогтоох замаар зах зээлийг хөгжүүлэх, тогтмол тайлагнаж, бие даасан үнэлгээ хийх замаар ил тод, хариуцлагыг нэмэгдүүлсэн. Цаашилбал, дэлхийн хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн тогтолцоо, зарчмуудыг баримталснаар Японы ногоон зээлийн баталгаажуулалт нь олон улсын шилдэг туршлагад нийцэж, тогтвортой санхүүгийн салбарт хил дамнасан хөрөнгө оруулалт, хамтын ажиллагааг хөнгөвчлөх төлөвтэй байна.

IV. МОНГОЛ УЛСЫН НОГООН ЗЭЭЛ БА ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ

Үндэсний ногоон хөгжлийн бодлого (2014) болон Парисын хэлэлцээрийн дагуу хүлээсэн үүрэг амлалтаар Монгол Улс хүлэмжийн хийн ялгаруулж буй түвшнийг 2030 он гэхэд 22.7 хувиар бууруулах зорилт тавин ажиллаж байна. Санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлөөс 2020 онд баталсан “Тогтвортой санхүүгийн үндэсний замын зураг”-ийн дагуу зорилтот ногоон зээлийн багцыг (нийт зээлийн багцад эзлэх хувиар) банкнуудад 10 хувь, банк бус санхүүгийн байгууллагад 5 хувь байхаар тусгажээ.

2022 онд Монгол Улс нь “Үндэсний тогтвортой санхүүгийн замын зураг-2030” баримт бичгийг бүх оролцогч талуудын оролцоотойгоор боловсруулсан бөгөөд уг баримт бичигт зөвхөн банкны салбарт бус даатгал, хөрөнгийн зах, хөрөнгө оруулагчид зэрэг гол тоглогчдыг оролцуулан санхүүгийн салбарт тогтвортой санхүүгийн үзэл баримтлалтай холбоотой зарчмуудыг хөгжүүлэх арга зам, хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тусгасан юм.

2019 оноос хойш Монгол Улсын ногоон санхүүжилтийн зохицуулалтын орчинд зарим ахицгарсан. Жишээлбэл, Монгол Улсын Засгийн газар 2021 онд ногоон бонд, ногоон даатгал зэрэг ногоон санхүүжилтийн бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх, өргөжүүлэхийг дэмжих хэд хэдэн хууль тогтоомжийн өөрчлөлтийг баталсан. Мөн Монгол Улсын санхүүгийн тогтвортой байдлын зөвлөлөөс баталсан зохицуулалт, бодлогын баримт болох Үндэсний ногоон таксономийг 2019 онд, Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономийг 2022 онд тус тус баталсан.

Уг баримт бичгийг баталснаар Монгол Улсын тогтвортой хөгжлийг дэмжих, нүүрстөрөгч бага ялгаруулдаг эдийн засагт шилжих чухал алхам болсон бөгөөд ийнхүү эдийн засгийн үйл ажиллагааны байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг тодорхойлох, хэмжих тогтолцоог бүрдүүлж Монгол Улсад тогтвортой хөрөнгө оруулалтыг татах, урт хугацааны эдийн засгийн өсөлтийг дэмжихэд туслах юм.

Тогтвортой санхүүжилттэй холбоотой зохицуулагч байгууллагаас баталсан баримт бичгүүдэд:

1. “Монгол Улсын Тогтвортой санхүүжилтийн замын зураг» (2022)
2. “Монголын компаниудад зориулсан БОНЗ, Тогтвортой байдлын тайлагналын удирдамж (2022)
3. “Банк бус санхүүгийн байгууллагуудад зориулсан байгаль орчин, нийгмийн хүчин зүйлтэй холбоотой эрсдэлийн удирдлагын журам боловсруулах үлгэрчилсэн заавар” (2022)
4. Банкны БОНЗ-тай холбоотой эрсдэлийг үнэлэх, удирдах аргачлал» (2023)
5. Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономи (2023) зэрэг багтана.

Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономи нийт 12 чиглэлээр тодорхойлсон

1. Эрчим хүчний хангамж, дэд бүтэц
2. Эрчим хүчний үр ашиг
3. Тогтвортой төлөвлөлт ба барилга

4. Бохирдлыг бууруулах ба сэргийлэх
5. Тогтвортой ус, хог хаягдал
6. Тогтвортой хөдөө аж ахуй
7. Тогтвортой газар ашиглалт ба биологийн олон янз байдал
8. Нүүрс хүчлийн хийн ялгарал багатай тээвэр
9. Мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологи
10. Эрүүл мэнд
11. Боловсрол, соёл
12. Хүртээмжтэй дэд бүтэц

Уг баримт бичиг 2023 оны 08 дугаар сард батлагдсан бөгөөд 2024 оны 12 сарын 31 хүртэл туршилтын журмаар нэвтрүүлсэн. Үүнд үйл ажиллагааны төрөл, ТХЗ-уудын үзүүлэлтүүд, үр нөлөөг хэмжих үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүд, баталгаажуулалт, холбогдох үндэсний болон салбарын дүрэм журам стандарт, холбогдох олон улсын стандартуудыг багтаасан.

Эдгээр хууль, зохицуулалт, бодлогын баримт бичгүүдийг баталснаар Монгол Улсын Тогтвортой Санхүүжилтийн Холбоо болон Монгол Улсын Засгийн газрын олон улсын түншүүд зэрэг оролцогч талууд энэхүү баримт бичгүүдэд заасан зорилго, зорилтуудыг биелүүлэхэд хүчин чармайлтаа нэмэгдүүлж байна.

Үндэсний зорилтот хувь нэмэр болон Засгийн газрын хүлээсэн бусад үүрэг амлалт, зорилтуудыг оролцуулан НҮБ-ын тооцоолсноор Монгол Улс жилд 690 сая ам.доллараас 1.03 тэрбум ам.долларын ногоон хөрөнгө оруулалт Монгол Улсад шаардлагатай байна. Энэхүү тооцооллоос харахад зөвхөн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт хангалтгүй бөгөөд хувийн хэвшил, олон улсын байгууллагуудын оролцоо, хөрөнгө оруулалтын хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

Зураг 3. Бодлогын оролцогч талууд

МОНГОЛБАНК

- Ногоон таксономи хүрээнд Монголбанк арилжааны банкуудын ногоон зээлийн тайланг улирал тутам авч олон нийтэд мэдээллэдэг.
- Монголбанк нь мөн ногоон зээл, уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн чиглэлээр судалгаа хийж, бодлого боловсруулах, шийдвэр гаргахад дэмжлэг үзүүлдэг.
- Сүүлийн үед Монголбанк ESG эрсдэлийн үнэлгээ, удирдлагын аргачлалыг баталснаар банкны салбарт эрсдэлийн үнэлгээ стандартчилагдан, жишиг үзүүлэлтүүд бий болсон.

МОНГОЛЫН
ТОГТВОРТОЙ
САНХҮҮГИЙН

- Төрийн санхүүгийн урт хугацааны бодлогыг боловсруулахад оролцох, хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх.
- Ногоон санхүүжилт, ногоон бизнесийн талаар олон нийтэд эерэг мэдээлэл өгөх, зөв ойлголт, мэдлэг олгох.
- Ногоон төслийг бэлтгэх, ногоон төслийг хэрэгжүүлэх чадавхийг бэхжүүлэх.

МОНГОЛ УЛСЫН НОГООН ЗЭЭЛИЙН ТУРШЛАГА

Монгол Улсын Тогтвортой санхүүгийн үндэсний замын зураг”-ийн дагуу зорилтот ногоон зээлийн багцыг (нийт зээлийн багцад эзлэх хувиар) банкнуудад 10 хувь, банк бус санхүүгийн байгууллагад 5 хувь байхаар тусгасан. Энэ зорилтод хүрэхийн тулд Банкнууд болон ББСБ–ууд байгаль орчинд ээлтэй бүтээгдэхүүн болон төслүүдэд зээл олгож байна. Эдгээр зээлийн шалгуур үзүүлэлтийг Монгол Улсын “ногоон таксономи” болон “Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономи”-д тусгасны дагуу үнэлж зээл олголт хийж байна.

Банк

Монголын томоохон арилжааны банкнуудын дийлэнх нь ногоон зээлийн бүтээгдэхүүнийг

зах зээлд санал болгож байна. Хас банк нь ногоон зээлийн бүтээгдэхүүн хөгжүүлэх чиглэлээр тэргүүлэгч банкнуудын нэг бөгөөд Монгол Улсын анхны ногоон уур амьсгалын сангаас магадлан итгэмжлэгдсэн байгууллага юм. Тус банк 2007 оноос ногоон зээл олгож эхэлсэн. Монголын бусад арилжааны банкнууд илүү ногоон бүтээгдэхүүн хөгжүүлэх, зах зээлийн шинэ боломжуудыг эрэлхийлэхээр идэвхтэй ажиллаж байна. Тухайлбал, үндэсний арилжааны томоохон банк болох ХААН банк Монголын анхны ногоон бондыг олон улсын зах зээлд гаргаж, хөрөнгө оруулалт татсан.

Зураг 4. Зээл олгох үе шат

Эх сурвалж: Азийн хөгжлийн банк

Монголбанк Монгол Улсын Ногоон таксономи”–ийн үндсэн 8 ангиллын дагуу Банкнуудаас “Ногоон зээлийн тайлан”–г хянаж, цуглуулдаг. 2024 оны 2 дугаар улирлын байдлаар ногоон зээлийн үлдэгдэл 1,071.1 тэрбум төгрөг болж, арилжааны банкнуудын зээлийн багцын 3.2 хувийг эзэлж байна. Нийт ногоон зээлийн үлдэгдлийн 60.8

хувийг эрчим хүчний хэмнэлт, 11.0 хувийг Тогтвортой хөдөө аж ахуй, газар ашиглалт, ой болон эко аялал жуулчлал, 9.2 хувийг Карбон бага тээвэр, 19.0 хувийг бусад ангиллын зээлд олгосон.. Нийт ногоон зээлийн 62.7 хувь нь олон улсын эх үүсвэрээс, 33.1 хувийг банкнууд, 4.2 хувийг Засгийн газраас санхүүжүүлжээ.

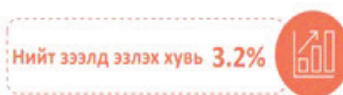
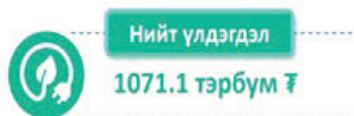
Зураг 5. Банкнуудын ногоон зээлийн үлдэгдэл

БАНКУУДЫН НОГООН ЗЭЭЛИЙН ҮЛДЭГДЭЛ

сая төгрөг

84,758	192	ААН, Иргэд (зээлийн үлдэгдэл)	Сэргээгдэх эрчим хүч
1,816	87		Бага бохирдуулагч эрчим хүч
564,508	86,468		Эрчим хүчний хэмнэлт
39,964	2,048		Ногоон барилга
7,448	1,793		Бохирдлоос сэргийлэх, бууруулах үйл ажиллагаа
66,062	63		Тогтвортой ус, хаягдлын хэрэглээ
114,808	2,501		Тогтвортой хөдөө аж ахуй, газар ашиглалт, ой болон эко аялал жуулчлал
43,596	55,018		Карбон бага тээвэр

2024 оны 2 дугаар улирал

Эх сурвалж: Монгол банк

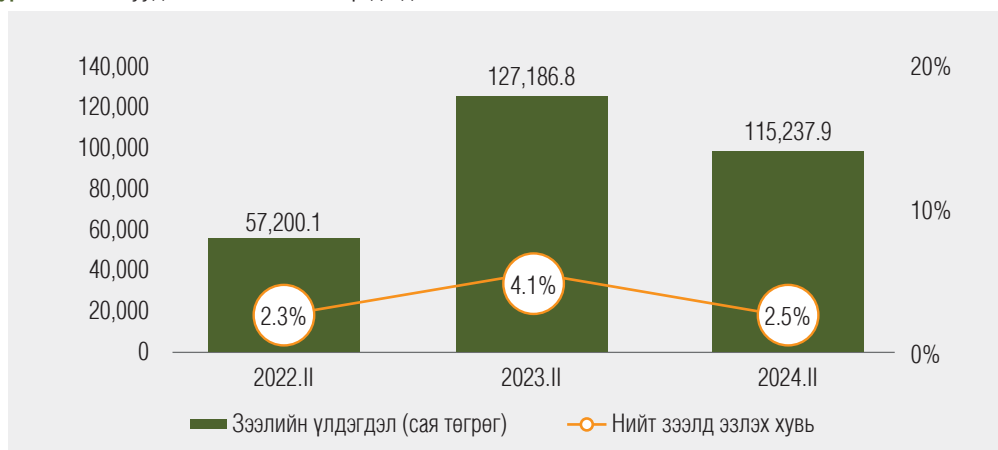
Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын хувьд банкнууд Ногоон таксономигийн дагуу шалгаж өөрсдийн дотоод багаар баталгаажуулж зээл олголт хийгддэг. Зарим зээлийн хувьд жишээ нь Эрчим хүчний хэмнэлттэй барилга зээлийг 3 үйл явцаар аудит хийдэг 1. Барилгын зураг 2. Барилгын үйл явц 3. Барилга баригдаж дууссаны дараа ногоон зээлийн шаардлага хангаж байгаа эсэх дүгнэлт гарсны дараа зээл олгогддог.

Банк бус санхүүгийн байгууллага

Санхүүгийн Зохицуулах Хороо банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас Тогтвортой

санхүүгийн үндэсний замын зураг батлагдсантай холбоотойгоор 2022 оны II улирлаас эхлэн “Монгол Улсын Ногоон таксономи”-ийн үндсэн 8 ангиллын дагуу ББСБ-уудаас “Ногоон зээлийн тайлан”-г улирал бүр авч эхэлсэн. 2024 оны II улирлын байдлаар 26 ББСБ 1,497 зээлдэгчид 32.9 тэрбум төгрөгийн зээлийг дунджаар 2.0 хувийн хүүтэйгээр олгож, 27 ББСБ-ын 5,880 зээлдэгчээс 53.8 тэрбум төгрөгийн зээл эргэн төлөгдөж, 2024 оны II улирлын байдлаар 31 ББСБ 4,577 зээлдэгчийн 115.2 тэрбум төгрөгийн “ногоон” зээлийн үлдэгдэлтэй гарчээ. Энэ нь салбарын нийт зээлийн үлдэгдлийн 2.5%-тай тэнцэж байна.

Зураг 6. ББСБ-уудын ногоон зээлийн үлдэгдэл

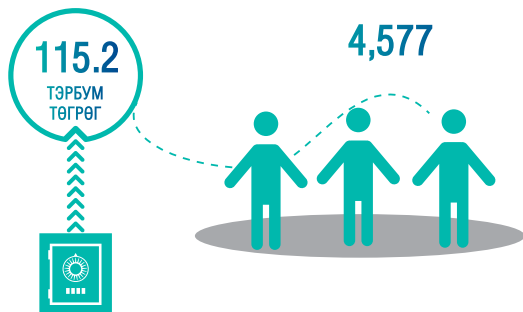
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Ногоон зээлийн үлдэгдлийн 65.2% буюу 75.1 тэрбум төгрөгийг нүүрс хүчлийн хийн ялгарал багатай тээврийн салбарт олгосон зээлийн үлдэгдэл, 11.6% буюу 13.4 тэрбум төгрөгийг бохирдлыг бууруулах ба сэргийлэх салбарт олгосон зээлийн үлдэгдэл, 8.6% буюу 9.9 тэрбум төгрөгийг хүртээмжтэй дэд бүтцийн салбарт олгосон зээлийн үлдэгдэл, 8.2% буюу 9.4 тэрбум төгрөгийг тогтвортой хот төлөвлөлт ба барилгын салбарт олгосон зээлийн үлдэгдэл

бүрдүүлж байна. Тогтвортой ус, хог хаягдал болон мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологийн салбарт зээлийн үлдэгдэлгүй байна.

Нийт зээлийн үлдэгдлийн 89.6% нь хэвийн, 8.2% нь анхаарал хандуулах, 2.2% нь чанаргүй ангилалд ангилагдсан ба тогтвортой хот төлөвлөлт ба барилгын салбарын зээлийн үлдэгдэл хамгийн их буюу 12.2% нь чанаргүй ангилалд ангилагдсан.

Зураг 7. ББСБ–ын ногоон зээлийн үлдэгдэл

Ногоон зээлийн үлдэгдэл: 12 нэр төрлийн ногоон зээлийг 4,577 зээлдэгчид олгосон нь нийт зээлийн үлдэгдлийн 2.5 хувь буюу 115.2 тэрбум төгрөг байна.

	Ногоон зээл (хувиар)	Зээлдэгчдийн тоо	Нийт зээлийн үлдэгдэл /сая төгрөг/
Эрчим хүчний хангамж, дэд бүтэц	0.1%	4	101.5
Эрчим хүчний үр ашиг	0.2%	67	240.1
Тогтвортой хот төлөвлөлт ба барилга	8.2%	721	9,401.0
Бохирдлыг бууруулах ба сэргийлэх	11.6%	156	13,395.0
Тогтвортой ус, хог хаягдал	0.0%	–	–
Тогтвортой хөдөө аж, ахуй	5.0%	1	5,810.6
Тогтвортой газар ашиглалт ба биологийн олон янз байдал	0.9%	5	998.0
Нүүрс хүчлийн хийн ялгарал багатай тээвэр	65.2%	3,620	75,137.4
Мэдээлэл, харилцаа холбоо, технологи	0.0%	–	–
Эрүүл мэнд	0.2%	1	273.1
Боловсрол, Соёл	0.0%	1	4.0
Хүртээмжтэй дэд бүтэц	8.6%	2	9,877.0

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Ногоон зээлийн бүтээгдэхүүн хөгжүүлэх чиглэлээр ББСБ-н хувьд ногоон зээлийн баталгаажуулалтын баг гаргахад зардал өндөр байдаг тул бүтээгдэхүүнийг үнэлэхээс илүүтэйгээр үнэлэгдсэн стандарт, гэрчилгээтэй бүтээгдэхүүнүүдийг “Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономи”-д тусгагдсан холбогдох олон улсад зөвшөөрөгдсөн стандарттай уялдуулан зээл олголтын шийдвэр гаргадаг.

Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын боломж

- **Монголын ногоон санхүүгийн корпораци** – МБХ, ТоС Холбоо, ХасБанк, Сангийн яам, БОАЖЯ, УАНС, ДДНХИ зэрэг байгууллагууд хамтран 2016 оноос Монгол Улсад “Ногоон зээлийн сан” байгуулах төслийг санаачлан, Монголын Ногоон Санхүүгийн Корпорацийг 2018 байгуулсан. УАНС, Засгийн газар болон хувийн хэвшлээс нийтдээ 50 сая ам.долларын эх үүсвэрийг амжилттай батлуулж, 2024 онд үйл ажиллагааг нь бүрэн эхлүүлэхээр төлөвлөж байна. МНСК-ын үндсэн зорилтууд дотор “Ногоон төслүүдийг Ногоон төслүүдийг бэлдэх, хэмжих, **баталгаажуулах**, хянахад шаардлагатай тогтолцоог, чадавх бүрдүүлэх” хэмээн онцолсон байна.
- **Байгаль орчин аялал жуулчлалын яам** – Засгийн газрын 2017 оны 290 дугаар тогтоол “Байгаль орчинд ээлтэй дэвшилтэт арга, технологи нэвтрүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах журам”-д энэхүү журамд заасан шалгуур үзүүлэлтийг хангасан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагад олгох урамшуулал дараах хэлбэртэй байна: “Ногоон гэрчилгээ”, “Эко тэмдэг” олгоно гэж заасан. Урамшуулалд олгох дэмжлэгт **ногоон зээлийн сангийн болон дотоод, гадаадын бусад хөнгөлөлттэй зээл, хөрөнгө оруулалтад хамруулах** гэж заасан байна. 2024 оны байдлаар нийт 25 байгууллагад БОАЖЯ-наас “Ногоон гэрчилгээ” олгосон байна Хавсралт 2-д харуулав.
- **“Монголын Тогтвортой Санхүүгийн Холбоо “ТоС Холбоо”** – Монгол Улсын санхүүгийн салбар болон бизнесийн байгууллагуудад байгаль орчин, нийгэмд ээлтэй үйл ажиллагааг нэвтрүүлэх, тогтвортой санхүү, ногоон зээл, хөрөнгө оруулалтын дэд бүтэц бүрдүүлж, тогтвортой хөгжил, ногоон эдийн засгийн өсөлтийг дэмжихийг зорьж ажилладаг. Холбооноос баталгаажуулалтын хүрээнд SOGE платформ хөгжүүлж байна. Энэ платформ нь хоёрдогч этгээдийн саналын баталгаажуулалт хийхээр зорьж байгаа ба эхний ээлжид хүнс, ус, ундаа баталгаажуулах индикаторууд боловсруулж байна.

V. ДҮГНЭЛТ

Ногоон зээлийн баталгаажуулалт нь хариуцлагатай хөрөнгө оруулалт хийх гэж буй хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг нэмэгдүүлэх, мөн ногоон мөнгө угаалтын эрсдэлээс хамгаалдаг давуу талтай. Харин улс орны хэмжээнд тус баталгаажуулалтыг нэвтрүүлснээр хөрөнгө оруулагчдын итгэлийг бий болгож гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах боломжийг нэмэгдүүлнэ. Түүнчлэн хоёрдогч болон гуравдагч талын баталгаажуулалт хийгддэг болсноор эх үүсвэр татахад болон өндөр хэмжээтэй зээл хүсэгчийг найдвартайгаар баталгаажуулах боломжтой болох юм.

Олон улсын хэмжээнд баталгаажуулалтын 4 төрөл байдаг ба Монгол Улсад санхүүгийн байгууллагууд дотоодын баталгаажуулалтыг хийдэг ба тогтвортой хөгжилд хувь нэмэр оруулах амлалтаа биелүүлэхийн тулд хөрөнгө оруулалт татах шаардлагатай байгаа тул баталгаажуулалтыг илүү боловсронгуй болгох шаардлагатай. Манай улсад баталгаажуулалтын төрлүүд, мөн зохицуулалттай этгээдийн нөхцөл байдлаас дүгнэхэд хэрэгжүүлэх тохиромжтой хувилбар нь хоёрдогч талын санал болно.

Хятад, Япон Улсуудын хувьд Засгийн газраас баталгаажуулалтын удирдамж, журмыг баталсан байдаг. Хятад Улсын хувьд ногоон зээлийн эх үүсвэрийн шаардлага, төрлөөс

хамаарч дотоодын, хоёрдогч этгээдийн санал, гэрчилгээжүүлэлт, гуравдагч талын баталгаажуулалтыг ашиглаж байна. Харин Япон Улсын хувьд ногоон зээлийн удирдамж боловсруулсан ба хоёрдогч талын санал, баталгаажуулалт, гэрчилгээжүүлэлт, оноожуулалтыг аргыг ашигладаг байна. Японы Санхүүгийн үйлчилгээний агентлаг нь ногоон зээлийн баталгаажуулалтад хяналт, зохицуулалтын чиг үүрэгтэй оролцдог байна.

Ногоон зээлийн баталгаажуулалтын компаниуд нь тогтвортой санхүүгийн зах зээлд ил тод байдал, итгэлцлийг дэмжихэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Баталгаажуулалтын компаниудыг хүлээн зөвшөөрөгдсөн байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагууд мэргэшүүлж, олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн стандартуудыг дагаж мөрдүүлснээр баталгааг хангадаг хангадаг.

Олон улсын туршлагаа ногоон зээлийн баталгаажуулалтын тал дээр Санхүүгийн зохицуулагч байгууллагууд шууд оролцдоггүй ч бодлогын болон хөндлөнгийн хяналтыг сайжруулахаар зорьж байна. Иймээс цаашид баталгаажуулалтын байгууллагуудыг дэмжих бодлого мөн хөндлөнгийн хяналтын аргачлал боловсруулах шаардлагатай байна.

САНАЛ

Монгол Улсын хэмжээнд уур амьсгалын өөрчлөлтийг бууруулах амлалтаа биелүүлэх, НҮБ-ийн 17 зорилтыг хэрэгжүүлэхэд нэлээд хэмжээний санхүүжилт шаардлагатай байна. Тус санхүүжилтийг татан төвлөрүүлэхэд санхүүгийн зах зээлийн оролцогчийн оролцоо чухал ба ногоон санхүүжилтийн чиглэлээр хөрөнгө оруулагч, санхүүжүүлэгчдийг татахын тулд тэдгээрийн итгэлийг бий болгох хөндлөнгийн баталгаажуулалтын механизмыг нэвтрүүлэх шаардлагатай байна.

Баталгаажуулалтын үйл ажиллагааг амжилттай эхлүүлэхийн тулд мэдээллийн нэгдсэн санг амжилттай үүсгэх, баталгаажуулалтын байгууллагуудыг зах зээлд нэвтрүүлэх хэрэгцээ байна.

Баталгаажуулалтын механизмд Санхүүгийн зохицуулах хороо бодлогын болон хөндлөнгийн хяналтын байдлаар оролцох нь тохиромжтой. Мөн ногоон зээлийн удирдамжийг боловсруулах шаардлагатай байна.

Одоогийн байгаа нөхцөл боломжийг ашиглаж баталгаажуулалтын механизм бий болгох боломжууд:

1. БОАЖЯ-ны Ногоон гэрчилгээ авсан аж ахуйн нэгжүүдэд байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа эрхэлж байгааг нь урамшуулах хөшүүргийн тогтолцоо бий болгох. Өнөөдөр хэрэгжиж байгаа зээлийн бодлогоор БОАЖЯ-наас олгогдсон гэрчилгээтэй ААН аливаа зээлийг шалгуургүйгээр авах зохицуулалт байхгүй. Иймд БОАЖЯ-наас холбогдох журамд өөрчлөлт оруулахаар ажиллаж байгаа ба үүнд Монгол банк болон Санхүүгийн зохицуулах хороо ажлын хэсэгт оролцон ажиллах.
2. Байгаль орчны аудитыг аливаа төсөл, үйл ажиллагаа эхлэхэд болон гүйцэтгэлийн шатанд байгаль орчны стандарт, дүрэм журмыг баримталж байгаа эсэхийг баталгаажуулах зорилготой хийдэг. Байгаль орчны аудитын эрх бүхий байгууллага ногоон төсөл, бүтээгдэхүүнийг тодорхойлох зохицуулалтгүй. Иймд байгаль орчны аудитыг санхүүгийн байгууллагатай хамтран ажиллах эрх зүйн орчныг үүсгэх.
3. ToC холбооноос ногоон зээлийн баталгаажуулахаар зорьж байгаа SOGE платформд Санхүүгийн зохицуулах хороо болон Монголбанк дэмжиж ажиллах.
4. Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономи бүх ангиллын зээлийг баталгаажуулах гэхээсээ илүү одоогоор хөгжиж байгаа ногоон барилга, эрчим хүчний хэмнэлт зэрэг ангиллуудыг алхам алхмаар хөгжүүлэх хэрэгтэй.
5. Санхүүгийн байгууллагуудад зориулсан сургалт, чадавхыг бэхжүүлэх хөтөлбөрүүдээр хангах.
6. Дэлхийн жишигт нийцүүлэхийн тулд олон улсын байгууллагуудтай хамтран ажиллах.

VI. АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Danske Bank Group. “Green Finance Framework.” 2022. Available at: <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/pdf/investor-relations/debt/green-bonds/danske-bank-green-finance-framework-november-2022.pdf>
- Loan Market Association. “Green Loan Principles.” 2023. Available at: <https://www.lma.eu.com/guides/green-loan-principles>
- Loan Market Association. “Sustainability-Linked Loan Principles.” 2023. Available at: <https://www.lma.eu.com/guides/sustainability-linked-loan-principles>
- World Bank. “What You Need to Know About Green Loans.” 2021. Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2021/10/04/what-you-need-to-know-about-green-loans>
- Ministry of the Environment Japan. “Linked Bond Guidelines Green Loan and Sustainability Linked Loan Guidelines.” 2022. Available at: <https://www.env.go.jp/content/000128193.pdf>
- UN Global Compact. “Does japan need a sustainable finance taxonomy?” 2023. Available at: <https://www.unpri.org/download?ac=18224>
- Financial Services Agency of Japan. “Building A Financial System that Supports a Sustainable Society” 2021. Available at: <https://www.fsa.go.jp/en/news/2021/20210618/04.pdf>
- Financial Services Agency of Japan. “The Expert Panel on Sustainable Finance, Financial systems that open up a new sustainable society” 2021. Available at: <https://www.fsa.go.jp/news/r4/singi/20220713/02.pdf>
- Political Bureau of the CPC Central Committee. “Introduction to Green Product Certification.” 2018. Available at: http://www.fjsec.com/upload/content/file/2020/20200923111105_1845.pdf
- Shanghai Ingeer Certification Assessment Co. “Green Product Certification” 2024. Available at: https://www.icasiso.com/cprz/productdetail_157.shtml
- Zhung Lun. “Green Finance Framework and Financial Instruments in China.” 2024 Available at: <https://www.zhonglun.com/research/articles/8719.html>
- United Nations. “Brundtland Report.” 1987. Available at: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

- Asian Development Bank. “Technical assistance consultant’s report – green loan lifecycle review & recommendations” 2024.
- Тогтвортой байдлын зөвлөл. “Монгол Улсын ногоон таксономи.” 2019. Эх үүсвэр: <https://www.toc.mn/publication/mongol-ulsyn-nogoon-taksonomi>
- Монгол Банк, Санхүүгийн Зохицуулах хороо, Сангийн яам, Хадгаламжийн даатгалын корпораци. “Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудын санхүүжилтийн таксономи” 2023. Эх үүсвэр: <https://www.toc.mn/publication/sdg-finance-taxonomy>
- Монголын тогтвортой санхүүжилтийн холбоо. “Тогтвортой, ногоон санхүүжилт Монгол Улсад.” 2021. Эх үүсвэр: <http://www.frc.mn/resource/frc/File/2021/03/31/mmk7znq41402gnut/PPT6-%20Nandin-Erdene%20.pdf>
- Монголын тогтвортой санхүүжилтийн холбоо. “Монголын Ногоон Санхүүгийн Корпораци.” 2024. Эх үүсвэр: <https://www.toc.mn/project/mongolyn-nogoon-sankh-giin-korporaci>
- Монголын тогтвортой санхүүжилтийн холбоо. “Ногоон бондын удирдамж.” 2021. Эх үүсвэр: <https://www.toc.mn/publication/green-bond-guideline>
- Засгийн газар. “Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны үйл ажиллагааны стратеги, зохион байгуулалтын бүтцийн өөрчлөлтийн хөтөлбөр.” 2023. Эх үүсвэр: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16532581246631&showType=1>